

Oslo

Oslo kommune
Utviklings- og kompetanseetaten

ANBEFALT TILNÆRMING TIL PLASTSMARTE KRAV

Med engangsartikler i plast som eksempel

Versjon 1 - oppdatert 26.03.2021

Innhold

1. Innledning	2
1.1 Overordnede føringer relevant for plastsmarte krav i anskaffelser	2
Forbud mot enkelte plastprodukter juli 2021.....	3
1.2 Når bør det stilles krav til plast?	3
1.3 Plastsmarte krav bør bidra til å nå kommunens målsetninger	3
2. Anbefalt tilnærming i planleggingsfasen	4
2.1 Forslag til formålsbeskrivelse	8
2.2 Markedsundersøkelse: relevante spørsmål å få avklart	8
2.3 Oppsummering av behovsfasen.....	10
3. Utforming av krav	10
3.1 Eksempler på krav som har blitt stilt	10
3.1.1 Eksempler på minimumskrav plast.....	10
3.1.2 Eksempler på tildelingskriterium plast	12
3.1.3 Eksempler på kontraktskrav plast	15
4. Avtaleoppfølging	16
4.1 Utvikling i kontraktsperioden	16
4.2 Eksempler på avtaleoppfølging som har bidratt til måloppnåelse	16
Kilder.....	17

1. Innledning

De seneste årene har plastforurensning blitt synliggjort som en av vår tids største miljøutfordringer. Plast bidrar til forurensning av naturen, klimagassutslipp og det har vist seg utfordrende å gjenvinne materialet. Det er derfor viktig å jobbe aktivt med redusert og smartere bruk av plast.

Dette er en veileder for Oslo kommunes virksomheter til hvordan komme i gang med å inkludere plastsmarte krav i anskaffelser, med fokus på engangsartikler i plast som eksempel. Formålet med veiledningen er å gjøre det enklere å stille plastsmarte krav og på den måten bidra til å oppnå kommunens målsetninger innenfor plast.

Veiledningen synliggjør derfor overordnede føringer, og hvordan virksomhetene bør gå frem for å stille relevante plastkrav i tråd med disse.

Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) vil jobbe videre med veiledning innenfor temaet. UKE mottar gjerne kommentarer, innspill og forslag til eksempler på plastkrav til veiledningen på anskaffelser@uke.oslo.kommune.no.

1.1 Overordnede føringer relevant for plastsmarte krav i anskaffelser

Oslo kommune har flere styrende dokumenter med føringer relevant for hvordan anskaffelser skal benyttes som et strategisk virkemiddel innenfor plast.

I [anskaffelsesstrategien](#) og [forbruksstrategien](#) ligger det føringer for hvilke formål plastsmarte krav bør bidra til;

- Anskaffelsesstrategien:
  - Kommunen skal gå i bresjen for stadig mer resirkulering, gjenbruk og deling. Det skal legges til rette for størst mulig ombruk og materialgjenvinning.
  - Kommunen skal vurdere om det skal stilles krav til bruk av bioplast der dette kan gi gode og mer miljøvennlige løsninger/produkter.
- Forbruksstrategien:
  - Kartlegge produkttyper som kan erstattes med produkter som er mindre ressurs, material og energikrevende i samkjøpsavtaler, som for eksempel unødvendig engangsplast.
  - Redusere bruk av plastemballasje ved innkjøp.

Oslo kommunes [handlingsplan mot plastforurensning i Oslofjorden 2019 – 2020](#) beskriver hvordan kommunen skal jobbe for å bekjempe plastforurensning og bli

landets første kommune som ikke bruker unødvendig engangsplast. I kapittel 2 står det at Oslo kommune som Norges nest største offentlige innkjøper har stor innkjøpsmakt og gode muligheter til å bidra til reelle endringer hva gjelder forbruk av engangsartikler i plast og tilgjengelige alternativer. Det står videre at kommunen skal;

- 1) Legge inn krav om redusert bruk av engangsprodukter i plast i nye samkjøps- og innkjøpsavtaler i kommunen.
- 2) Vurdere om det skal stilles krav til bruk av gjenvunnet plast der dette kan gi gode og mer miljøvennlige løsninger/produkter.
- 3) Legge til rette for størst mulig ombruk, materialgjenvinning, resirkulering, gjenbruk og deling.

Forbud mot enkelte plastprodukter juli 2021

Regjeringen vil forby flere engangsartikler av plast (blant annet plastbestikk, tallerkener og sugerør). Forbudet trer i kraft 3. juli 2021.¹

1.2 Når bør det stilles krav til plast?

Hver enkelt virksomhet skal vurdere når det skal stilles krav til plast. Ved anskaffelser bør sentrale føringer i styrende dokumenter brukes som grunnlag for vurderinger og prioriteringer av plastrelaterte krav i den enkelte virksomhetens anskaffelser. Krav knyttet til plast må ivaretas allerede ved planleggingen av en anskaffelse. Den enkelte virksomhet har ansvar for å bidra til oppnåelse av mål satt i vedtatte strategier.

1.3 Plastsmarte krav bør bidra til å nå kommunens målsetninger

Plastsmarte krav i din anskaffelse bør bidra til:

- Redusert bruk av engangsprodukter i plast og plastemballasje ved innkjøp
- At miljøvennlige alternativer til plast prioriteres
- Produkter laget av fortrinnsvis gjenvunnet plast, dernest biobasert plast (der de representerer gode og mer miljøvennlige løsninger/alternativer)
- At plasten i produktene som hovedregel er ombruk- og gjenvinnbar for å legge til rette for økt resirkulering og materialgjenvinning

---

¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forbud-mot-engangsplast2/id2838404/>

2. Anbefalt tilnærming i planleggingsfasen

I planleggingsfasen utarbeides forutsetningene for en anskaffelse, behovet defineres og verifiseres, markedet undersøkes og det utvikles en kontraktstrategi². Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) anbefaler følgende tilnærming til plastsmarte krav i planleggingsfasen:

1. **Revurder behovet i behovsvurderingen** – er det nødvendig med for eksempel engangsprodukter i det hele tatt?

Hvis ja, undersøk om det finnes miljøvennlige alternativer i markedet:

2. **Etterspør miljøvennlige alternativer til plast eller mer miljøvennlig plast** – hva kan markedet levere?

Dersom ikke steget over lykkes er det viktig å undersøke om du kan få til utvikling i kontrakten og hvordan markedet kan forberedes mot neste konkurranse.

3. **Forberede markedet** – Hvilke krav bør leverandørene kunne møte ved neste konkurranse?

Under følger en gjennomgang av fremgangsmåten i tråd med stegene over.

Steg 1: Revurder behovet i behovsvurdering

Før du går i gang med en ny anskaffelse skal det gjøres en behovsvurdering av det som skal kjøpes inn. I denne prosessen er det viktig at behovet ikke bare verifiseres med utgangspunkt i historisk forbruk, men at det utfordres og analyseres. Mye kan ha skjedd siden forrige anskaffelse – kanskje har tjenesteproduksjon endret seg, kanskje er det kommet smartere løsninger som mer effektivt dekker behovet i tråd med virksomhetens målsetninger og ambisjoner?

Under følger eksempler på spørsmål det kan være relevant å svare på under behovsvurdering av engangsprodukter i plast som eksempel:

1.Vurder behovet kritisk	Hva er behovet egentlig? Hvilken funksjon har det som skal anskaffes? Hva er den mest effektive måten å redusere forbruket av engangsprodukter i plast på? Er det nødvendig med for eksempel engangsprodukter i det hele tatt?
Eksempel: Gaveartikler, profilering - Behøves dette egentlig?	
2.Finnes det alternative måter å dekke behovet på	- Er det mulig å fjerne behovet ved å endre arbeidsmåte, tenke innovativt eller ta i bruk nye metoder? Kan vi samarbeide med leverandør om å fjerne behov for engangsartikler?

² Se [mal til kontraktstrategi](#) på Anskaffelsesveilederen og punkt om plast.

som er i tråd med virksomhetens mål?	- Kan vi jobbe på en annen måte eller er det andre deler av virksomheten som kan forbedres på en slik måte at vi reduserer/kutter forbruket?
Eksempel: Ved å anskaffe pannetermometer kan vi fjerne behovet for engangsøretuber i plast til termometer for febermåling i øret.	
Eksempel: Kan produkter egnet for flengangsbruk erstatte engangsartikler? Spesifiser behovet og reduser kravene ned til akkurat det behovet er.	
4. Dersom det er nødvendig med engangsprodukter vurder hvilke funksjonskrav som skal oppfylles for å dekke behovet	<p>Er det mulig å utfordre markedet på å finne mer miljøvennlige materialer som fortsatt ivaretar produktets funksjon?</p> <p>Undersøk:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Hvilke funksjonelle- og kvalitetsmessige krav material/produkt skal oppfylle? ii. Finnes det materialer med lavere ressurs-, material-, og energibruk gjennom levetiden som oppfyller kravene 1)? iii. Undersøk innsamling og avfallsbehandlingen som produktene vil inngå i etter bruk: <p>- Hovedregel: Kommunen skal legge til rette for størst mulig materialgjenvinning og resirkulering. Av den grunn ønsker kommunen å fremme gjenvinnbare materialer. Når det gjelder plast bør denne være gjenvinnbar og alle typer bionedbrytbar plast (bionedbrytbar-, komposterbar- og oxo-nedbrytbar plast) bør unngås.³</p>
5. Er det andre mer miljøvennlige materialer enn plast som møter de funksjonelle kravene til produktet?	
5.1 Hvis ja, gå i dialog med markedet om miljøvennlige alternativer til plast (steg 2).	5.2 Hvis nei, gå i dialog med markedet om mer miljøvennlige plastmaterialer (steg 2).

Veivalgene som spørsmålene over synliggjør er nært knyttet til hva som er tilgjengelige alternativer i markedet i dag og i fremtiden. Behovsanalysen er sånn sett nært knyttet til markedsdialogen, og gode spørsmål til leverandørene kan oppstå i denne delen av prosessen. Se ellers forslag til spørsmål i markedsdialogen side 7.

Steg 2: Etterspør miljøvennlige alternativer til plast eller mer miljøvennlig plastmaterialer

I vurderingen av hva som er miljøvennlige alternativer er det viktig å merke seg at alle materialer i utgangspunktet har miljøbelastning. Når en skal sammenligne ulike materialer for å identifisere det mest miljøvennlige alternativet må de respektive produktene oppfylle samme brukerkrav og funksjon, dernest må fordelene og ulempene ved de forskjellige materialtypene veies mot hverandre.

Under følger en beskrivelse av forskjellige materialtyper i tabell 1, og fordeler og ulemper ved enkelte materialtyper i tabell 2.

³ **Om bionedbrytbar plast:** Bionedbrytbar plast vil kunne forurense materialstrømmen som skal resirkuleres når det ikke samles inn separat og sendes til et industrielt komposteringsanlegg. Det er ikke etablert separat innsamling for denne type produkter, og verken Oslo kommune eller andre komposteringsanlegg i Østlandsregionen mottar bionedbrytbar plast for behandling.

Tabell 1: Beskrivelse av forskjellige materialtyper

Materialtype	Beskrivelse
Biologisk materiale og gjenvunnet materiale	Biologisk materiale er råstoff fra biomasse, det kan være primært (nytt) eller sekundært (avfall). Et eksempel kan være papp. Papp kan også lages fra resirkulert papp (sekundær råvare), og vil i så fall være et eksempel på at pappen som ferdig produkt består helt eller delvis av gjenvunnet materiale.
Gjenvunnet plast	Plast laget av plast fra avfall og/eller avfall fra industrielle prosesser.
Biobasert plast	Plast som er basert på biologisk råvare. Kan inneholde sekundær biologisk råvare og/eller primær biologisk råvare.
Fossilbasert plast	Fossilbasert plast er laget av primær råvare fra fossile kilder, jomfruelig plast.
Bionedbrytbar plast	Bionedbrytbar plast kan brytes ned i en biologisk prosess som danner CO ₂ og vann under optimale betingelser.

Tabell 2: Forskjellige materialtyper og deres egenskaper (fordeler og ulemper) ⁴

Materialtype	Fordeler og ulemper
Gjenvunnet materiale	Fordel med gjenvunnet materiale er at det gir lavere klimagassutslipp enn jomfruelig material. Dette følger blant annet av at det er mer ressurs- og energikrevende å hente ut og bearbeide nytt jomfruelig materiale enn å gjenvinne materiale fra avfall (for eksempel ødelagte produkter). Gjenvunnet materiale kan ha ulik kvalitet, noe som kan være en ulempe.
Biobaserte materialer	Fordel med biobaserte materialer er at de er produsert av råstoff med biologisk opprinnelse. Denne type biobasert råvare kan kalles fornybar når ny tilvekst balanserer det som høstes. Ulempe ved biologisk material er at det er mer arealintensivt, kan påvirke biodiversiteten og avhengig av materialets opphav kan det være risiko for ulovlig hogst, avskoging og indirekte arealbruksendringer.
Fossilbasert plast	Ulemper ved fossil plast er at det bidrar til forsøpling, spredning av mikroplast ettersom det brytes ned, klimagassutslipp og at det er krevende å gjenvinne materialet. Fordel med ny plast generelt er at den i stor grad kan designes til å ha ønsket kvalitet og egenskaper. Som for eksempel gjenvinnbarhet.

* Gjenvunnet- og biobasert plast vil ha lignende fordeler og ulemper som gjenvunnet- og biobasert materiale. Se fotnote for mer informasjon.

Produkter i plast vil, der det finnes tilgjengelige alternativer som oppfyller krav til bruksområde og funksjon, kunne erstattes med produkter laget av andre materialer. Dette kan være gjenvunnet plast, gjenbrukbar plast, papp, massivpapp, papir, kartong, bambus, tre, biobasert plast, glass, aluminium og andre metaller⁵. Hvilket materiale som er best egnet til å dekke behovet og samtidig er et miljøvennlig alternativ til fossilbasert plast vil bero på:

- Behovsanalysen: Hva behovet er og hvilke funksjonelle- og kvalitetsmessige krav material/produkt skal oppfylle.

⁴ Informasjon blant annet hentet fra [Miljødirektoratet: Relevante begreper – biobasert og bionedbrytbar plast](#)
⁵ <https://www.nho.no/contentassets/3a696e2f834342d2a815f6b2b75be4d7/les-hele-rapporten-her.pdf>

- Markedsundersøkelse: Hvilke miljøvennlige alternativer som er tilgjengelig i markedet (på kort-/lang sik) og som er egnet til å dekke behovet.
- Avhending: Hvilket system produktet inngår i (innsamling og gjenvinning); som hovedregel skal produktene være gjenvinnbare for å legge til rette for økt materialgjenvinning og resirkulering.

Tabell 3: Ønskede egenskaper ved miljøvennlige alternativer til plast, og mer miljøvennlige plastmaterialer

Alternativer	Ønskede egenskaper
Miljøvennlige alternativer til plast	Gjenvinnbare materialer med lavere ressurs-, material-, og energibruk gjennom levetiden bør favoriseres.
Mer miljøvennlige plast-materialer	1.Fossilbasert plast bør være laget av gjenvunnet materiale, som gjenvunnet plast, og være gjenvinnbart. 2.Biobaserte plast bør være laget av biomasse fra bærekraftige kilder, for eksempel basert på sekundære råvarer slik som rester fra annen industri eller avfall. Den bør også være gjenvinnbare, og alle typer nedbrytbar plast (bionedbrytbar-, komposterbar- og oxo-nedbrytbar plast) bør unngås.

Ved å etterspørre ønskede egenskaper bør du kunne sikre at produktene er tilpasset gjenvinningssystemet de senere skal behandles i, og at de representerer det mest miljøvennlige alternativet egnet til å dekke behovet.

Under følger eksempler på plasttyper som er bionedbrytbar/ gjenvinnbar og fossilbasert/biobasert, kilde: [Miljødirektoratet](#).

	Fossilbasert plast	Biobasert plast
Ikke bionedbrytbar (Gjenvinnbar)	PET, PE, PP	Biobasert PET, PE,PP
Bionedbrytbar (ikke gjenvinnbar)	PBAT, PBS, PCL,PVA	PLA, PHA, PHB

Plast fremstilt fra gjenvunnet materiale

I handlingsplan mot plastforurensning står det at kommunen skal vurdere om det skal stilles krav til bruk av gjenvunnet plast der dette kan gi gode og mer miljøvennlige løsninger/produkter.

EU har som målsetting å oppnå 65 % materialgjenvinning av husholdningsavfall (og liknende næringsavfall) innen 2035. Økt ombruk og materialgjenvinning krever tiltak, og som innkjøpere kan vi stille krav om gjenvunnet plast. Ved å stille krav til at plast skal være laget av gjenvunnet materiale kan vi bidra til at markedet for å lage nye produkter av brukt plast modnes.

Plast fremstilt fra biologisk materiale

I anskaffelsesstrategien står det at kommunen skal vurdere om det skal stilles krav til bruk av bioplast (biobasert plast) der dette kan gi gode og mer miljøvennlige løsninger/produkter.

Biobasert plast er produsert av fornybart materiale, og ifølge Miljødirektoratet «[...] av biologisk råstoff, i hovedsak landbruksvekster som for eksempel sukkerrør, mais, poteter og hvete. Den biobaserte plasten kan være bionedbrytbar, eller ikke.»

Steg 3: Forberede markedet

Dersom stegene over ikke fører frem bør du planlegge hvordan forbedre markedet på plastsmarte krav i neste konkurranse. I behovsvurderingen og gjennom markedsdialogen kan du ha avdekket gode og mer miljøvennlige løsninger, og hvordan leverandørene jobber med blant annet å redusere bruk av fossilbasert plast.

Vurder først om det er egnet med et kontraktskrav, og om dette er egnet til å fremme utvikling i avtaleperioden og dermed måloppnåelse. Dette er spesielt aktuelt hvis løsningene ikke ligger alt for langt frem i tid og et kontraktskrav kan sette fart på utviklingen. Vurder også hvilke barrierer markedsaktørene står ovenfor og hvordan markedet kan stimuleres til å utvikle ønskede løsninger frem mot neste anskaffelse.

2.1 Forslag til formålsbeskrivelse

Når du skal inkludere plastsmarte krav i anskaffelsen bør temaet løftes frem allerede i formålsbeskrivelsen. Det kan passe i kontraktstrategien, konkurransen eller begge - avhengig hva som er mest egnet i din anskaffelse. Se mal for kontraktsstrategi⁶ og konkurransegrunnlag⁷ i Anskaffelsesveilederen. Målet er å synliggjøre ambisjonene både i selve prosessen og for leverandørene.

Eksempel på formålsbeskrivelse for anskaffelser som inkluderer engangsprodukter i plast.

Oslo kommune skal dekke sitt behov for [sett inn] og samtidig i tråd med handlingsplan mot plastforurensning i Oslofjorden og anskaffelsesstrategien;

- 1) Redusere forbruk av engangsprodukter i plast.
- 2) Erstatte engangsprodukter i plast med mer miljøvennlige alternativer.
- 3) Dekke behov for engangsprodukter i plast ved fossilfrie og gjenvinnbare produkter, som gjenvunnet- eller biobasert plast.

2.2 Markedsundersøkelse: relevante spørsmål å få avklart

Husk å inkludere plast som et tema i markedsdialogen for å finne den mest optimale løsningen i konkurransen. Her følger noen forslag til spørsmål innenfor engangsartikler og plastemballasje som eksempel. Du står fritt til å tilpasse etter behov: til andre kategorier, flere eller færre spørsmål enn foreslått i malen.

⁶ [Kontraktsstrategi - Anskaffelsesveilederen](#)

⁷ [Konkurransegrunnlag - Anskaffelsesveilederen](#)

Område	Agendapunkt	Spørsmål	Formål
MILJØ	Engangsartikler, plast	<p>1) Kan leverandøren komme med løsning/-er som bidrar til redusert bruk av engangsprodukter i plast i tråd med formålsbeskrivelsen?</p> <p>2) Har leverandøren forslag til løsninger som kan bidra til bedre behovsdekning og økt måloppnåelse?</p>	<p>1) Formålet er å få innsikt i løsninger leverandørene kan tilby. Undersøke mulighet for å utvikle minimumskrav eller tildelingskriterium der det er relevant, forholdsmessig og tilgjengelig.</p> <p>2) Formålet er å få innsikt i alternative måter å dekke behovet på/åpne for innovasjon.</p>
MILJØ	Engangsartikler, plast og miljøvennlige alternativer	<p>1) Hvilke miljøvennlige alternativer til engangsprodukter i plast kan leverandøren levere nå?</p> <p>2) Hvilke materialer inneholder disse produktene?</p> <p>3) Hva er relevant dokumentasjon på materialsammensetning og miljøegenskaper?</p> <p>4) Kan leverandørene sende inn eksempel på egnet dokumentasjon for material-sammensetning, miljøprestasjon og/eller miljøegenskaper?</p> <p>5) Hvilken plan har leverandøren for en overgang til miljøvennlige erstatningsprodukter for engangsartikler i plast?</p>	<p>1-4) Formålet er å oppnå mer konkret innsikt i hva som er mulig nå, markedsutviklingen og få kunnskap om hvordan og når minimumskrav til dette kan stilles.</p> <p>5) Formålet er å identifisere mulighet for utvikling i kontraktperioden og om tiltak er nødvendig for at dette skal realiseres.</p>
MILJØ	Engangsartikler, gjenvunnet og biobasert plast	<p>1) Ved bruk av gjenvunnet plast, kan tilbydere levere dokumentasjon på at plasten er gjenvunnet?</p> <p>2) Ved bruk av biobasert plast, kan tilbyder levere dokumentasjon på materialets opphav og at det kommer fra bærekraftige kilder? -Herunder at utvinning av råstoff ikke bidro til avskoging eller indirekte arealbruksendringer? -Hvordan kan leverandør dokumentere at plasten er gjenvinnbar og ikke bionedbrytbar?</p>	<p>Formålet er å avklare hvordan leverandørene dokumenterer gjenvunnet og biobasert plast og sikre at det er gode miljøvennlige løsninger.</p>
MILJØ	Plastemballasje, reduksjon, ombruk og gjenvinning	<p>1) Kan leverandørene komme med gode løsninger som bidrar til å redusere bruk av plastemballasje ved innkjøp?</p> <p>2) Har leverandørene forslag til hvordan oppdragsgiver kan fremme redusert bruk av plastemballasje, økt ombruk og gjenvinning?</p>	<p>Formålet er å få informasjon om markedsutviklingen og hvordan innrette relevante og forholdsmessige krav som bidrar til redusert forbruk av plastemballasje.</p>
MILJØ	Miljøbelastning, generelt	<p>1) Hvordan mener leverandøren at miljø og klima bør ivaretas igjennom anskaffelsen?</p> <p>2) Hvordan vurderer tilbyder at dette vil påvirke anskaffelsen med tanke på ressursforbruk og økonomi?</p>	<p>Formålet er å få innspill til hvordan miljø og klima kan ivaretas mest hensiktsmessig i anskaffelsen, jf. kommunens føringer for miljøområdet.</p>

2.3 Oppsummering av behovsfasen

Avslutningsvis skal det gjøres en helhetlig vurdering av hva som vil være nødvendig eller hensiktsmessig i planlagt anskaffelse. Her må du oppsummere funnene i behovsvurderingen og markedsundersøkelsen med mål om å identifisere hva som vil bidra til best behovsdekning og måloppnåelse i anskaffelsen.

3. Utforming av krav

Sett fra et kontraktperspektiv er kravene og verifikasjonen av disse bindeledet mellom virksomhetens behov og løsningen som skal leveres fra leverandør. En suksessfaktor ved etterlevelse av kommunens føringer innenfor plast er å stille riktige, relevante og gode krav.

Det kan være egnet med kvalifikasjonskrav, minimumskrav, tildelingskriterium og kontraktskrav til plast. Vi har hentet frem eksempler på minimumstekrav, tildelingskriterium og kontraktskrav under.

3.1 Eksempler på krav som har blitt stilt

Etter hvert som UKE og virksomhetene i kommunen får mer erfaring med å stille krav knyttet til plast vil eksempler deles her. Formålet med å vise frem eksempler er å vise hvilke krav som er blitt brukt for å bidra til måloppnåelse. Det er ment som eksempler til inspirasjon og videreutvikling for de som kan ha behov for lignende krav eller tildelingskriterium i kommunens anskaffelser.

3.1.1 Eksempler på minimumskrav plast

Under følger en fremstilling av minstekrav på plast hentet fra aktuelle anbudsdokumenter.

Krav til innhold av gjenvunnet plast i produkter

Renovasjons- og gjenvinningsetaten (REG) gjennomførte åpen anbudskonkurranse for kjøp av avfallsbeholdere hvor de stilte krav til innhold av gjenvunnet plast i beholderne. Dette minimumskravet ble kombinert med tildelingskriterium.

Minimums-krav til	Innhold av gjenvunnet PCR-plast i beholdere
Beskrivelse	Med PCR-plast (post consumer recycled) menes brukt plast som er gjenvunnet og ikke produksjonsspill, som beskrevet i EN 15343:2007 punkt 6. Andel gjenvunnet plast skal være så høy som mulig uten at dette går utover kvaliteten på beholderne.
Kravet	Beholderne skal inneholde minst 50 % gjenvunnet PCR-plast.
Dok.krav	<ul style="list-style-type: none"> • Leverandøren skal opplyse om andelen PCR-plast i beholderne. • Leverandør skal kunne dokumentere PCR-plastens opphav hvis etterspurt.

Krav til miljøegenskaper ved blå og grønne poser

Renovasjons- og gjenvinningsetaten (REG) gjennomførte åpen anbudskonkurranse for kjøp av poser til utvidet kildesortering hvor de stilte krav til miljøegenskaper ved posene. Dette minimumskravet ble kombinert med tildelingskriterium.

Minimums-krav til	Tillatte materialer som er aktuelle for bruk i posene	
Beskrivelse	Materialer	
	<ul style="list-style-type: none"> • PCR*-LLDPE/LDPE/HDPE • Biobaserte LLDPE/LDPE/HDPE** • Jomfruelig LLDPE/LDPE/HDPE 	
	<p><i>Tabell 3: Oversikt over ulike materialer som er aktuelle for bruk i posene.</i> <i>*PCR – Post Consumer Recycled - innsamlet og gjenvunnet plast</i> <i>**PE produsert fra fornybare råvarer - gjenvinnbar sammen med plast fra fossile råstoff.</i></p>	
	<p>Oppdragsgiver ønsker i størst mulig grad å benytte resirkulert plast av polyetylen (PE) i posene. Den resirkulerte plasten skal være innsamlet og gjenvunnet plast fra forbruker (Post-Consumer-Recycled = PCR). Leverandør skal legge ved en redegjørelse for opphavet til PCR som brukes i posene (innsamlet og gjenvunnet husholdningsplast) i tilbudet. Leverandør skal i tillegg legge ved dokumentasjon for opphavet til PCR som brukes i posene (innsamlet og gjenvunnet husholdningsplast) for eksempel i form av en EuCertPlast sertifisering (eller tilsvarende sertifisering), innkjøpsordre, analysebevis eller tilsvarende.</p>	
Kravet	<p>Posene skal minimum inneholde 10 % PCR. Andel PCR i blå og grønne poser skal alltid være 10 % eller mer. Andel PCR skal ikke endres i kontraktperioden uten godkjenning fra Oppdragsgiver. Det samme gjelder for evt. bruk av PCR/regranulat fra industrispill i egen produksjon.</p> <p>Posene skal ikke inneholde PVC, tungmetaller eller miljøfarlige stoffer som ligger inne i REACH-listen.</p>	
Dok.krav	<p>Leverandør skal dokumentere hvilke råvarer som benyttes i posene. Det skal oppgis i prisskjema og dokumenteres hvor stor andel av posen som inneholder PCR, biobasert plast og jomfruelig plast.</p> <p>Dersom Leverandør benytter biobasert materiale skal det fremlegges dokumentasjon i form av for eksempel sertifiseringsbevis som Vincotte, DIN CERTCO (eller tilsvarende sertifisering), innkjøpsordre, analysebevis eller tilsvarende. Leverandør skal også fremlegge sertifiseringsbevis etter Bonsucro eller tilsvarende for å dokumentere at råvaren er bærekraftig produsert.</p> <p>Dersom Leverandør benytter jomfruelig materiale skal det fremlegges dokumentasjon på at leverandør bruker oppgitt andel jomfruelig plast i sin produksjon i form av for eksempel innkjøpsordre eller tilsvarende.</p> <p>Oppdragsgiver forbeholder seg retten til å etterspørre dokumentasjon etter kontraktinngåelse.</p>	

3.1.2 Eksempler på tildelingskriterium plast

Under følger en fremstilling av tildelingskriterium på plast hentet fra aktuelle anbudsdokumenter.

Tildelingskriterium: Økt andel gjenvunnet PCR-plast i beholdere

Eksempelet er hentet fra samme anskaffelse som «Krav til innhold av gjenvunnet plast i produkter» er hentet fra, gjennomført av Renovasjons- og gjenvinningsetaten. Tildelingskriterium og minstekrav bør sees i sammenheng, les mer om minstekravet under 3.1.1 Eksempler på minstekrav plast.

Tildelingskriterium	Økt andel gjenvunnet PCR-plast i beholdere
Beskrivelse	Med PCR-plast (post consumer recycled) menes brukt plast som er gjenvunnet og ikke produksjonsspill, som beskrevet i EN 15343:2007 punkt 6. Andel gjenvunnet plast skal være så høy som mulig uten at dette går utover kvaliteten på beholderne.
Kriteriet	Leverandøren som har størst andel gjenvunnet plast utover minimumskravet, oppnår høyest score på dette underkriteriet. Deretter vil de øvrige tilbyderne få poeng etter hvor gode de er i forhold til beste tilbyder. Kriteriet gjelder: Andel gjenvunnet PCR-plast i beholderne utover minimumskravet (Beholderne skal inneholde minst 50 % gjenvunnet PCR-plast) (kun beholder, ikke lokk)
Vekting	*Dette vektet 80 % av totalt 30% vekting miljø i anskaffelsen.
Dok.krav	Andel gjenvunnet PCR-plast i beholderskroget skal oppgis

Tildelingskriterium: miljøegenskaper ved blå og grønne poser

Eksempelet er hentet fra samme anskaffelse som «Krav til miljøegenskaper ved blå og grønne poser» er hentet fra, gjennomført av Renovasjons- og gjenvinningsetaten. Tildelingskriterium og minstekrav bør sees i sammenheng, les mer om minstekravet under 3.1.1 Eksempel på minstekrav plast.

Tildelingskriterium	Miljøegenskaper ved blå og grønne poser				
Beskrivelse	<table border="1"><tr><td>Materialer</td></tr><tr><td>• PCR*-LLDPE/LDPE/HDPE</td></tr><tr><td>• Biobaserte LLDPE/LDPE/HDPE**</td></tr><tr><td>• Jomfruelig LLDPE/LDPE/HDPE</td></tr></table> <p>Tabell 3: Oversikt over ulike materialer som er aktuelle for bruk i posene. *PCR – Post Consumer Recycled - innsamlet og gjenvunnet plast **PE produsert fra fornybare råvarer - gjenvinnbar sammen med plast fra fossile råstoff.</p> <p>Oppdragsgiver ønsker i størst mulig grad å benytte resirkulert plast av polyetylen (PE) i posene. Den resirkulerte plasten skal være innsamlet og gjenvunnet plast fra forbruker (Post-Consumer-Recycled = PCR). Leverandør skal legge ved en redegjørelse for opphavet til PCR som brukes i posene (innsamlet og gjenvunnet husholdningsplast) i tilbudet. Leverandør skal i tillegg legge ved dokumentasjon for opphavet til PCR som brukes i posene (innsamlet og gjenvunnet husholdningsplast) for eksempel i form av en</p>	Materialer	• PCR*-LLDPE/LDPE/HDPE	• Biobaserte LLDPE/LDPE/HDPE**	• Jomfruelig LLDPE/LDPE/HDPE
Materialer					
• PCR*-LLDPE/LDPE/HDPE					
• Biobaserte LLDPE/LDPE/HDPE**					
• Jomfruelig LLDPE/LDPE/HDPE					

	<p>EuCertPlast sertifisering (eller tilsvarende sertifisering), innkjøpsordre, analysebevis eller tilsvarende.</p> <p>Leverandør skal dokumentere hvilke råvarer som benyttes i posene. Det skal oppgis i prisskjema og dokumenteres hvor stor andel av posen som inneholder PCR, biobasert plast og jomfruelig plast.</p>
Kriteriet	<p>Andel av PCR, biobasert og jomfruelig materiale vil evalueres under tildelingskriteriet kvalitet/miljøegenskaper.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalitet: Miljøegenskaper på blå og grønn poser <p>For tildelingskriteriet kvalitet/ miljøegenskaper vil beste tilbyder oppnå 10 poeng, ut i fra andel av de forskjellige plasttypene få poeng etter følgende hierarki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) PCR - (LLDPE/LDPE/HDPE) Andel post-consumer recycled (PCR) 2) Andel Biobaserte PE - (LLDPE/LDPE/HDPE) 3) Andel Jomfruelig PE - (LLDPE/LDPE/HDPE) <p>For tildelingskriteriet kvalitet vil beste tilbyder oppnå 10 poeng. Deretter vil de andre tilbyderne ut i fra Oppdragsgiver skjønn gis poeng etter hvor gode de er i forhold til beste tilbyder.</p>
Vekting	25 %
Dok.krav	<p>Leverandør skal dokumentere hvilke råvarer som benyttes i posene. Det skal oppgis i prisskjema og dokumenteres hvor stor andel av posen som inneholder PCR, biobasert plast og jomfruelig plast.</p> <p>Oppdragsgiver forbeholder seg retten til å etterspørre dokumentasjon etter kontraktinngåelse.</p>

Tildelingskriterium: unngå unødvendig bruk av engangsplast og resirkulerbar/gjenbrukbar emballasje

Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) gjennomførte i 2019 åpen anbudskonkurranse for anskaffelse av catering hvor leverandøren ble premiert for å oppnå evalueringskrav til miljø.

Tildelingskriterium	Unngå unødvendig bruk av engangsplast og resirkulerbar/gjenbrukbar emballasje
Beskrivelse	Oppdragsgiver legger stor vekt på miljøhensyn i anskaffelser og ønsker avtalepartnere som også gjør det. Derfor har oppdragsgiver i kravspesifikasjon satt opp en rekke evalueringskrav hvor oppfyllelse gir uttelling under tildelingskriterium miljø.
Kriteriet	<p>1.Oppdragsgiver ønsker å unngå bruk av unødvendig engangsplast. Det bør ikke benyttes engangs- / plastservice eller bestikk.</p> <p>2.All emballasje som benyttes i forbindelse med levering/ distribusjon bør være resirkulerbar eller gjenbrukbar.</p>
Vekting	Miljø vektet 30 % totalt. Dette gjelder alle evalueringskravene under kravspesifikasjonen knyttet til miljø
Dok.krav	<p>Utformingskrav:</p> <p>Leverandørens besvarelse dokumenteres i kolonnen Svar med «J» og samt dokumentasjon for dette i kolonnen utfyllende svar.</p>

Tildelingskriterium: miljøvennlige produkter i avtalesortiment

Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) gjennomførte i 2018 åpen anbudskonkurranse for anskaffelse av renholdsprodukter, papir- og plastprodukter og engangsprodukter hvor leverandør ble premiert for å kunne tilby miljøvennlige produkter i avtalesortiment.

Tildelingskriterium	Miljøvennlige produkter i avtalesortiment
Beskrivelse	<p>Der hvor det angis miljømerker som leverandøren hevder tilfredsstillende kravene i merkeordning, skal leverandør kunne fremlegge dokumentasjon på at kravene oppfylles ved forespørsel om innsyn fra oppdragsgiver (eller den oppdragsgiver peker ut). Det skal fremkomme i vedlegg 3, kolonne V, at dokumentasjon på oppfyllelse av miljøkrav for angitt miljømerke foreligger på tilbudstidspunktet. (Eksempel: "merke" + dokumentasjon foreligger).</p> <p>For produkttyper der det ikke eksisterer merkeordninger som beskrevet, skal Leverandør skrive "nei" i kolonne U. For varelinjer hvor Leverandør ikke har angitt miljøstatus (miljømerke eller nei) i kolonne U anses dette som nei.</p>
Kriteriet	<p>Ved evaluering av dette kriteriet vil Oppdragsgiver legge vekt på hvor mange (antall) produkter som er merket med miljømerke/bekreftet dokumentasjon i kolonne U. Med antall menes det antall som er angitt i kolonne H for det aktuelle produktet.</p> <p>*) Produkter som tilfredsstillende kravene til Svanemerke, EU Ecolabel («Blomsten») eller tilsvarende merkeordninger av sortimentet i pris- og produktskjemaet skal angis med type miljømerke i kolonne V i pris- og produktskjemaet. Oppdragsgiver vil bare godkjenne merkeordninger som er dokumentert godkjent av tredjepart, jf. FOA § 15-3 bokstav e.</p> <p>Hvis vilkårene er oppfylt, kan det oppnås følgende poengscore for hvert produkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> -For kolonne U gis det 1 poeng per produkt (Miljømerking, jf. pkt. 3.1 i kravspesifikasjonen) -For kolonne W gis det 1 poeng per produkt (Laget av minimum 90 % resirkulert materiale og kan gjenvinnes). -For kolonne Y gis det 0,5 poeng per produkt (Laget av 100 % jomfruelig biologisk materiale (ikke petroleumsprodukter)). <p>Maksimal poengoppnåelse per produkt blir da 2 poeng. Oppnådde poeng fra kolonne U, W, Y multipliseres med det antall (volum) som er angitt i kolonne H for det aktuelle produktet. Poengsummene for produktene summeres deretter til en totalsum hvor høyest poengsum får best uttelling.</p>
Vekting	En av temaene som ble vektlagt under tildelingskriteriet «Miljø» i konkurransen var: Vektet andel miljøvennlige produkter *) i avtalesortimentet.
Dok.krav	I pris- og produktskjemaet for produktområde gruppe 2 «papir- og plastprodukter» og gruppe 3 «engangsprodukter» skal leverandør krysse av om produkter er laget av minimum 90 % resirkulert materiale og kan gjenvinnes (kolonne W) eller av 100 % jomfruelig biologisk materiale (ikke petroleumsprodukter) (kolonne Y). Ved evalueringen vil Oppdragsgiver gi uttelling i poeng for produkter som oppfyller vilkår i kolonne W og Y, der hvor det er gitt anledning til å fylle ut dette. Kolonne W og Y skal ikke fylles ut samtidig (hvis dette mot formodning skulle skje, vil Oppdragsgiver innhente dokumentasjonen og basere poenggivning på dette).

Tildelingskriterium: Mer miljøvennlig emballasje

Under følger et tildelingskriterium utarbeidet som et eksempel, men ikke enda testet i praksis. Eksempelet kan tilpasses til områder hvor det er særlig relevant og forholdsmessig å vekte miljøvennlig emballasje.

Tildelingskriterium	Mer miljøvennlig emballasje
Beskrivelse	Evaluering metode Som utgangspunkt for evaluering: Leverandør som i helhet benytter gjenbrukbare alternativer til plast får 10p Leverandør som i helhet benytter resirkulert plast får 6,67p Leverandør som i helhet benytter bioplast får 3,33p Leverandører som benytter ordinær plastemballasje får 0p
Kriteriet	Oppdragsgiver har som målsetning å redusere bruken av engangsplast. For komponenter, paneler og annet teknisk utstyr som krever emballering ved forsendelse vil leverandørene premieres for å redusere bruken av emballasjeplast eller ved å ta i bruk mer miljøvennlige plastalternativer. Oppdragsgiver legger følgende prioritering til grunn ved evaluering: 1. Gjenbrukbare alternativer til plastemballasje (for eksempel tepper). 2. Resirkulert plast. 3. Plast produsert av biologisk materiale (biobasert plast)
Vekting	-
Dok.krav	Leverandøren bes om å gi en kort beskrivelse av hvordan emballering av komponenter, paneler og annet teknisk utstyr skal gjøres (maks. 500 tegn)

3.1.3 Eksempler på kontraktskrav plast

Under følger en fremstilling av kontraktskrav på plast hentet fra aktuelle anbudsdokumenter.

Kontraktsvilkår: Redusert plastbruk i emballasje (Bergen kommune)

Avtaleområde: Bergen kommune har utviklet standard kontraktsvilkår for plast.

«Emballasje skal være et fast punkt ved kontraktsoppfølging med mål om å få bort unødvendig bruk av emballasje.»⁸

Beskrivelse av kontraktskrav hentet fra standard kontrakt for varekjøp, Bergen kommune
Emballasje Det er et mål at miljøbelastningen knyttet til offentlige anskaffelser minimeres. Avfallsforebygging og effektiv ressursutnyttelse er en del av dette. Ved implementering av Kontrakten må Leverandøren rapportere sin status knyttet til emballasje, med spesielt fokus på rutiner og tiltak for å redusere/minimere emballasje på kort og lengre sikt. Leverandørens håndtering av emballasje vil også bli tema i kontraktsoppfølgingen, med spesielt fokus på kontinuerlig forbedring.

⁸ [«Smartere plastbruk i Bergen»](#)

4. Avtaleoppfølging

Det er viktig å ta frem kontrakten og følge opp kravene som stilles. I avtaleoppfølgingen er det hensiktsmessig å ta i bruk en risikobasert tilnærming, det er verken mulig eller formålstjenlig å følge opp alle deler av kontrakten like nøye. Ta for eksempel utgangspunkt i de produktene som har stort volum, har størst risiko eller er mest relevant og med utgangspunkt i kontrakten, følg opp punktene.

For å ivareta disse arbeidsoppgavene på en tilfredsstillende måte, forutsettes det at virksomheten er godt kjent med innholdet i avtalene som er inngått med leverandøren.

4.1 Utvikling i kontraktsperioden

Selv om avtalen allerede eksisterer betyr ikke det at det ikke er mulig å få til utvikling i kontraktsperioden. Dersom virksomheten allerede har inngått innkjøpsavtaler som inkluderer engangsprodukter i plast eller unødvendig plast kan det være handlingsrom til å gå i dialog med leverandør og se på muligheter for utfasing av plast eller miljøvennlige alternativer til plast.

Dette handlingsrommet avhenger av endringsklausuler. Endringsklausuler skal inngå i anskaffelsesdokumentene og det skal fremgå klart hvilke endringer oppdragsgiver skal foreta og på hvilke vilkår. I de fleste tilfeller vil være behov for å innta særskilte klausuler i bilagene som nærmere regulerer endringsassortiment, samt regulere hvordan prising av ukjente skal skje.

4.2 Eksempler på avtaleoppfølging som har bidratt til måloppnåelse

Resultater fra utvikling til mer miljøvennlige produkter på avtale for medisinsk forbruksmateriell

UKE jobber aktivt med å redusere bruk av engangsplast i kommunens samkjøpsavtaler. Høsten 2019 gikk avtaleforvalter i dialog med leverandør(er) på avtale for medisinsk forbruksmateriell med mål om å redusere engangsplast på avtalen. Det var ikke blitt stilt krav om å redusere engangsplast på avtalen, siden avtalen ble inngått før målsetningene på plastområde var klare. Derfor kunne heller ikke oppdragsgiver kreve dette fra leverandør, men dialogen handlet om hvilke produkter leverandør kunne tilby i mer miljøvennlig materiale.

Leverandørene var positive til å identifisere erstatningsprodukter i mer miljøvennlig materiale. Det at leverandørene har fokus på miljø og ser at dette vektlegges var en suksessfaktor. Alternativene som leverandørene foreslo måtte godkjennes av UKE, og

gjennom tett samarbeid med fagmiljøet på plast i Bymiljøetaten og Klimaetaten ble det kvalitetssikret at forslagene var miljøvennlige alternativer til opprinnelig produkt.

Samarbeidet mellom oppdragsgiver og leverandør resulterte i at Q-tips ble skiftet ut til bomullspinner og miljøvennlige erstatningsprodukter til øretrakt, medisinbeger, medisinbegerlokk og engangsforkle ble identifisert. Disse ble lagt til i tilbudskatalogen til leverandør og fremhevet slik at det skulle være enkelt for virksomhetene å velge de miljøvennlige alternativene.

Kilder

- [Veileder: Hvordan redusere plast i anskaffelser – og bruke plast smartere \(DFØ\)](#)
- [Vägledning för hållbar plastupphandling – Uppsala kommun](#)
- [Guidelines to address single-use plastics through public procurement in the Mediterranean](#)
- [Notat Miljødirektoratet: Relevante begreper – biobasert og bionedbrytbar plast](#)
- [Miljøavtale om plastprodukter](#)
- [Substitusjonsverktøy for engangsartikler I plast](#)
- [EU-direktivet mot engangsplast](#)
- [TU-artikkel: Ansvar for plastgjenvinning må flyttes over til næringen og avfallsanleggene](#)
- [Bergen kommune: smartere plastbruk](#)
- [Emballasjeforeningen: Emballasjeguiden](#)
- [Grønt punkt: Lær mer om resirkulert plast](#)
- [Grønt punkt: Hva er egentlig «bioplast»?](#)
- [European bioplastics](#)